

Akna Sugatag, 1894. április 5. – Budapest, 1955. február 8.

Apja bányamérnök volt, fia születésekor Máramarosszigeten teljesített szolgálatot, később a sóbánya hivatali főnöke lett. A nagyszebeni állami, majd a máramarosszigeti református gimnáziumban tanult. A jogot is a város református jogakadémiáján kezdte, majd a budapesti egyetemen doktorált. 1928-ban ügyvédi és bírói szakvizsgákat tett. Az első világháborúban császárvadász főhadnagyként szolgált az olasz fronton. Több ízben kapott különböző katonai kitüntetéseket. Az összeomlás után Komárom város másod-, majd főjegyzője, amíg a csehszlovák hatóságok nem internálták. 1924-től Tolcsván élt, olaszliszkai szőlőbirtokán gazdálkodott. Áttelepülése után, 1925. március 1-jén meghívták az Eperjesről Miskolcra költöztetett evangélikus jogakadémiára. A Tiszai Evangélikus Egyházkerület megválasztotta a közjogi, politikai és nemzetközi jogi tanszék jogakadémiai rendkívüli tanárává. Miután a pécsi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetemen politikatudományból habilitált, 1928. szeptember 20-án jogakadémiai rendes tanári kinevezést kapott. 1942 januárjában szerzett rendkívüli egyetemi tanári címet. Tudományos munkássága elsősorban a közjog, a politika és az evangélikus egyházjog területére terjedt ki. 1937-1938-ban szerkesztette a jogakadémia folyóiratát, a Miskolci Jogászéletet. Eszményképe az angol parlamenti rendszer volt. Többször bírálta a nyílt szavazáson alapuló Bethlen-féle választójogi törvényt. Többször volt prodékán a jogtörténész Bruckner Győző mellett és a kar jegyzőjeként számos reform-előterjesztés kidolgozója. Az 1940-es évek elejétől fokozatosan vonult vissza, 1942. augusztus 5-étől szabadságoltatta magát, de két tárgyat továbbra is előadta. Végül is 1944. január 1-jével, ötvenedik életévét betöltve „egészségi okokból” nyugdíjaztatta magát a jogakadémiáról, és Budapesten ügyvédi irodát nyitott. Közéleti-politikai pályája 1929-ben kezdődött, amikor a szociáldemokratákkal közös listán két helyütt is beválasztották Miskolc város törvényhatósági bizottságába. Tagja lett több szakbizottságnak és a kisgyűlésnek is, 1936–1937-ben a város tiszteletbeli főügyésze volt. Schneller Károllyal, a statisztika professzorával együtt állást foglalt Nagy-Miskolc létrehozása mellett. Miskolc szellemi élete és kultúrája címmel monográfiát tett közzé 1929-ben. A helyi baloldali Független Demokrata Párt egyik vezetőjeként a városi közgyűlés „liberálisainak megbízásából” jelentős, a várospolitikán túlmutató indítványokat tett, egyebek között a titkos választójog bevezetése és a statárium megszüntetése érdekében. Kezdetben bízott a Gömbös Gyula miniszterelnök által beígért reformokban. Kis városházi pártjából 1933. októberben kilépve elvállalta a gömbösi „új korszak” miskolci sajtójának, a Felsőmagyarország című lapnak fő- és felelős szerkesztői feladatát. A jobboldali kitérő után, 1935 elejétől fölhagyott Gömbös politikájának támogatásával. A kormánnyal való szakítását jelzi, hogy 1935. július 14-én, amikor lapjának és a liberális múltú Reggeli Hírlapnak egyesüléséből létrejött a „kormány zsoldján élő” Felsőmagyarországi Reggeli Hírlap, ennek szerkesztéséből már kihagyták. 1936-ban ismét visszatért konzervatív polgári liberális eszményeihez, 1938-ig a Miskolc című ellenzéki hetilap egyik szellemi irányítója. A város polgári ellenzéki csoportjai vezetőjüknek ismerték el a jó tollú közírót. Támogatta a népi írókkal és a baloldali pártokkal rokonszenvező Magyar Jövő Körét. Élénk társadalmi-közéleti tevékenységet folytatott, több szakmai (külügy, sajtótudományi) országos társaságon kívül vezető szerepet játszott a helyi társadalmi egyletekben, így a Lévy Józsefről elnevezett

közművelődési egyesületben, az 1932-ben általa alapított Miskolci Helikonban és a szabadegyetemen is. 1930-ban a protestáns Johannita-rend tagja lett. 1939. november 1-jén átvette az akkor már ellenzéki Felsőmagyarországi Reggeli Hírlap főszerkesztését. Életét 1942-től már csak a politika, az írás és a szerkesztés töltötte ki. A délvidéki vérengzés idején, 1942. januárjában egy segítségkérésre elment a helyszínre, hazatérése után jelentette tapasztalatait a Hadügyminisztérium vezetőinek. Amíg a cenzúra engedte, 1938–1941 között teljes névvel vagy a jól ismert.

Zs. szignója alatt hetvenhét irányadó vezércikke jelent meg. Lapját minden támadás ellenére 1944. április 16-i betiltásáig fönntartotta. A lap szellemisége a korabeli Magyar Nemzetéhez hasonlítható, egyes szerzők mindkettőben közöltek írásokat. A német megszállás alatt bujkálni kényszerült, 1944. október 17-én, a nyilas hatalomátvétel után két nappal Szilvásváradra internálták. A táborból november 9-én sikerült hazaszöknie.

Túróczy Zoltán, a nyíregyházi evangélikus püspök december elején megbízta, hogy egyházkerületi főjegyzői minőségében szervezze újjá a jogakadémiát, és indítsa el a tanítást.

A megbízatást sikerrel teljesítette, január 15-én újra kezdődött az oktatás. Ekkor már nem tartózkodott Miskolcon. 1944. december 16-án a „demokrata párt részéről” három társával együtt részt vett a Magyar Nemzeti Függetlenségi Népfront programjával és az Ideiglenes Nemzetgyűlés miskolci-diósgyőri mandátumainak elosztásával foglalkozó előkészítő bizottság megbeszélésén. Az 1944. december 17-i népgyűlésen Miskolc város tizenkét küldöttét egyikeként megválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagjának. Debrecenben a polgári demokrata képviselők előbb alelnökként, majd elnökként is szóba hozták. Valentiny Ágoston szegedi szociáldemokrata polgármester javaslatára az elnöki tisztre eredetileg kiszemelt Szentpéteri Kun Béla debreceni egyházjogász-professzor helyett, az előzetesen lefolytatott pártközi megbeszélések értelmében december 21-én egyhangúlag házelnökké választották. 1945 januárjában az államfői testület, a Nemzeti Főtanács élére került, így az új Nemzetgyűlés 1945. november 29-i összeüléséig ő töltötte be az ország két legmagasabb közjogi tisztét. A Polgári Demokrata Párt, a legkisebb koalíciós szervezet képviselőjeként 1945. január 29-én, majd április 3-án bekerült a miskolci és a Borsod vármegyei törvényhatósági bizottságokba is. Elnöki tevékenysége alatt számos nehéz közjogi-politikai kérdés megoldásában vett részt. Ezek közül különösen fontosak az Ideiglenes Nemzetgyűlés 1945. szeptemberi ülészakán hozott törvények, melyek között ott volt a földreformot szentesítő 1945: VI. törvénycikk és a demokratikus választójogot bevezető 1945: VIII. törvénycikk is.

A választójogi törvény alapján, mint olyan jeles közéleti személyiség, aki nem vehetett részt a választási harcban, meghívást kapott az új törvényhozásba. Itt is leginkább közjogi kérdésekkel foglalkozott szívesen. Kiemelkedő volt a szerepe a köztársasági törvény (1946: I. tc.) vitájában a törvényjavaslat ellenében érvelt, mert abban a visszaélések lehetőségét látta. A tudós közjogász érveivel küzdött azért, hogy a magyar társadalmi és állami berendezkedés inkább a nyugati típusú polgári demokráciák irányába fejlődjen. Az 1947. augusztus 31-i választások nyomán a Magyar Függetlenségi Párt – melynek Moór Gyulával és Pfeiffer Zoltánnal együtt alapító tagja – budapesti listáján került be az országgyűlésbe. Kezdetől fogva képviselte pártját

az Országgyűlés Politikai Bizottságában. 1947. november 18-án bejelentették, hogy kilépett a pártból. Mandátumát 1947. november 20-án az Országos Nemzeti Bizottság törvénytelen módon megsemmisítette. A koalíciós pártok és a Magyar Radikális Párt képviselői személy szerint is panaszt tettek megválasztása ellen, mert a szerintük fasiszta lapnak tekinthető Felsőmagyarországnak volt a szerkesztője, és mint ilyen nem választható meg képviselővé. Részletes védőiratában utalt rá, hogy a személyét ért támadás hazug és méltánytalan, az ellene emelt vádakkal „mocskot és sarat hánynak a magyar demokráciára is”. Korábban megkezdett ügyvédi pályáját folytatta, már 1946-ban irodát nyitott Budapesten. Politikai kapcsolatait igyekezett megtartani. Nem akart külföldre menni. Későbbi visszaemlékezése szerint 1949 nyarán még semmitől sem tartott.

1950. május 24-én letartóztatták. Először a Fő utcai börtönbe hurcolták, majd az Andrássy út 60.-ba került. Hosszú kihallgatások és kínzások után, 1950. november 10-én a nyilvánosság kizárásával első fokon életfogytiglani fegyházbüntetésre, hivatalvesztésre és teljes vagyonelkobzásra ítélték. Kővágó Józseffel és Almássy Pállal együtt lényegét tekintve a kisgazda-politikusok elleni koncepciók per harmadrendű vádlottjaként szerepelt; a budapesti büntető törvényszéken lefolytatott eljárás során „kémkedéssel, háborús és népellenes bűnök” elkövetésével vádolták, többek között a Felsőmagyarországi Reggeli Hírlapban publikált cikkeire hivatkozva. Az Olti Vilmos által vezetett büntetőtanács előtt az egyetlen vádlott, aki összetörve ugyan, de ártatlannak vallotta magát. Vácra vitték, ahol több mint három évet töltött. Végül a Kozma utcai Gyűjtőfogházba hozták fel, ahol valamelyest könnyítettek sorsán, írhatott, csomagot kaphatott és látogatókat is fogadhatott. Kegyelmi kérvényét azonban elutasították. 1955. február 8-án a börtönben meghalt. Holttestét teljes titokban a 301-es parcellában helyezték el.

A rehabilitációs eljárást csak 1957-ben indították el. A Legfelső Bíróság 1957. június 25-én kelt végzése hatályon kívül helyezte az Olti-féle büntetőtanács ítéletét, és a Fővárosi Bíróságot új eljárás lefolytatására utasította, de erre azonban nem került sor; az 1957. december 4-i bírói határozat szerint azért, mert a vádlott időközben a börtönben súlyos betegsége következtében elhunyt. Utólagos rehabilitációját késleltette, hogy másodfokú, jogerős ítélete nem is volt. A per többi elítéltségének kérésére a Legfelső Bíróság 1963. december 9-én nem nyilvános perújítási eljárás során elejtette a vádat. Az újabb ítélet kimondta, hogy az 1950-es bírósági eljárás jogtalan volt, erről azonban nem értesült sem a család, sem a közvélemény. Leánya – hosszú évek hiábavaló levelezése és kilincselése után – csak 1989 nyarán szerzett tudomást a huszonhat évvel korábbi döntésről. A Németh-kormány igazságtételi programjában a kiemelt felülvizsgálatra szoruló koncepciók perек közé sorolta az 1945 utáni Magyarország első államfőjének ügyét. Az igazságügyi kormányzat 1989. július 6-i rövid közleménye tudatta: Zsedényi Béla ártatlan volt. Az Országgyűlés 1990. február 28-án megemlékezett róla. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökének a 301-es parcellában megtalált és azonosított földi maradványait 1990. december 20-án helyezték örök nyugalomra a Rákoskeresztúri köztemetőben a köztársasági elnök és a miniszterelnök jelenlétében.

